С 90

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

СУДАРЄВА Наталія Сергіївна

УДК 378. 796.5

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

НБ НПУ
100132583

Київ – 2011

8062
НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана у Київському університеті туризму, економіки і права, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
СУЩЕНКО Людмила Петрівна,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
Інститут фізичного виховання та спорту,
завідувач кафедри фізичної реабілітації.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
СИСОЄВА Світлана Олександрівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач науково-дослідної
лабораторії освітології;

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
СКАЛІЙ Олександр В'ячеславович,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
докторант кафедри педагогіки.

Захист відбудеться 13 жовтня 2011 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий "03" вересня 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **В. Д. Сиротюк**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкий розвиток туристської індустрії, інтенсивний розвиток туристської інфраструктури, розвиток міжкультурних комунікацій та збільшення туристських потоків спричинили зміни на туристському ринку праці. Зростання цікавості до подорожей, модність туристської діяльності і туристського обслуговування стимулюють потребу вищої освіти в ефективній підготовці фахівців для галузі туризму.

Особливого значення у сучасних умовах, які характеризуються процесами урбанізації, загостренням демографічних проблем, погіршенням екологічного стану, набуває спортивно-оздоровчий туризм. Доступні форми спортивно-оздоровчого туризму (походи, подорожі, екскурсії, туристські зльоти, змагання) сприяють реалізації освітніх, прикладних, спортивних, рекреаційних, оздоровчих і реабілітаційних функцій, забезпечують умови повноцінного розвитку підростаючого покоління та здорової життєдіяльності особистості. Відповідно зростають вимоги з боку суспільства до якості підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищій школі та рівня їхньої професійної компетентності.

Концептуальні положення щодо підготовки фахівців для сфери спортивно-оздоровчого туризму базуються на засадах Законів України "Про освіту" (1991), "Про вищу освіту" (2001), "Про туризм" (2003), Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття") (2002), Національної доктрини розвитку освіти (2002), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту (2004).

Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців розглянуто у роботах вітчизняних (О. І. Гура, Я. В. Кічук, В. А. Петрук, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа й ін.) і російських (В. А. Адольф, Н. А. Гулієв, М. Д. Ільязова, Т. А. Матвєєва, А. В. Райцев, О. А. Шумілова й ін.) науковців.

Теоретичні та методичні засади професійної підготовки фахівців для сфери туризму досліджували вітчизняні науковці Л. В. Кнодель, В. К. Федорченко й ін., російські вчені В. Н. Вуковлов, І. В. Зорін й ін. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах висвітлено у працях вітчизняного дослідника А. П. Коноха. Соціально-педагогічні основи розвитку спортивно-оздоровчого туризму розглядав російський вчений А. В. Квартальнов. Теоретико-методичні засади оздоровчого туризму вивчав російський науковець О. О. Федякін.

Значну увагу питанням підготовки майбутніх фахівців для галузі туризму у вищих навчальних закладах приділили вітчизняні (Л. Г. Заневська, П. М. Олійник, Л. І. Поважна, Ю. І. Прасул, Л. В. Сакун, Н. А. Фоменко, Г. С. Цехмістрова й ін.) та російські (О. В. Агамірова, О. В. Андрєєва,

Г. Д. Бабушкін, М. Б. Біржаков, Н. В. Буторова, В. В. Васильєв, Є. І. Веретенніков, Б. Х. Гаджиєв, О. П. Горєлов, І. О. Дрогов і І. Б. Петров, О. Л. Жигарєв, І. А. Зданович, О. М. Ільїна, В. А. Квартальнов, І. М. Куришев, Ф. Н. Лавров, Ю. М. Лагусєв, Л. С. Макарова, О. В. Мошняга, І. С. Томілов, В. Д. Чепик, Н. Б. Черних й ін.) науковці.

Дослідженню формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах присвятив свою працю вітчизняний вчений В. В. Шафранський.

Проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців досліджували вітчизняні (В. В. Баркасі, Л. Г. Карпова, І. М. Матійків, В. В. Полуда, В. С. Федина й ін.) та російські (В. В. Абрамова, О. В. Бистрицька, О. В. Бондаренко, Ю. В. Варданян, М. В. Денисова, Г. В. Лазоренко, В. В. Логінов й ін.) вчені.

Особливості спортивно-оздоровчого туризму розглядали такі вітчизняні дослідники, як В. В. Абрамов, М. Д. Балджи, О. В. Бєлоусов, А. Веселова, В. Д. Дехтяр, С. П. Дичковська і Г. В. Веремейчик, В. Є. Єрмаченко, Ю. Ю. Іващенко і Ю. М. Котельникова, В. Ф. Кифяк, Б. П. Пангелов, О. В. Романенко, О. В. Скалій, С. П. Фокін й ін.

Розкриттю деяких аспектів спортивної та туристської анімації присвятили свої роботи вітчизняні (С. І. Байлик, О. І. Вишняк, С. М. Килимистий, Л. В. Курило й ін.) та російські (І. І. Булигіна, Т. І. Гальперіна, М. І. Гаранін, Л. І. Горбенко, В. Г. Гуляєв, І. М. Єрошенков, А. Д. Жарков, А. Д. Жданов, А. Д. Каурова, В. Е. Новаторов, Є. М. Приєзжева й ін.) дослідники.

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить про те, що проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму як у теоретичному, так і у практичному аспектах, досліджена недостатньо, зокрема, ґрунтовно не проаналізовано зміст, форми, методи й організаційно-педагогічні умови, які повинні бути спрямовані на забезпечення ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Актуальність і доцільність дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах зумовлені також необхідністю подолання суперечностей, які виникають між:

– зростаючою потребою туристського ринку у фахівцях, які володіють високим рівнем професійної компетентності, професійною мобільністю, здатністю адаптуватися до умов професійної діяльності та недостатньою розробленістю змісту формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах;

– сучасною практикою підготовки майбутніх фахівців у вищій школі та недосконалістю змісту, форм і методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних

закладах;

– існуючим педагогічним потенціалом освітньої діяльності вищих навчальних закладів з формування професійної компетентності фахівців із спортивно-оздоровчого туризму та недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення цього процесу.

Актуальність, недостатня теоретична розробленість, виявлені суперечності обумовили вибір теми дослідження: **"Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах".**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичним планам наукових досліджень Київського університету туризму, економіки і права з наукового напряму "Туризм як суспільний феномен: проблеми теорії (туризмології) і практики" (протокол № 3 від 23 березня 2005 р.) та "Туризм як феномен соціальної культури та суспільного виробництва" (протокол № 3 від 5 березня 2008 р.). Автором створені тестові завдання, здійснено педагогічне оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету туризму, економіки і права (протокол № 1 від 22 вересня 2004 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 10 від 21 грудня 2004 р.).

Мета дослідження – розробити та теоретично обгрунтувати зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у педагогічній теорії.

2. Уточнити сутність і зміст поняття "професійна компетентність майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму", визначити структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму.

3. Визначити критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

4. Розробити, теоретично обгрунтувати та експериментально перевірити модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

5. Розробити комплекс навчально-методичних матеріалів для формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Методи дослідження. Для досягнення постановленої мети і реалізації визначених завдань були використані такі методи: *теоретичні* – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація і моделювання, які дали змогу узагальнити теоретичні підходи до визначення, теоретичного обґрунтування й впровадження у практичну діяльність вищих навчальних закладів моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах; *емпіричні* – анкетування, тестування, педагогічне спостереження, констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту, що уможливили з'ясування сучасного стану формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах й узагальнення результатів педагогічного експерименту; *статистичні* – поєднання якісного і кількісного аналізу отриманого емпіричного матеріалу із використанням методів статистики, зокрема, t-критерію Стьюдента та факторного аналізу, допомогло при обробці результатів педагогічного експерименту.

Експериментальну базу дослідження становили Запорізький національний університет, Київський університет туризму, економіки і права, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Львівський державний університет фізичної культури, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Всього експериментальним дослідженням було охоплено 558 осіб: 477 студентів і 52 викладачі із 5 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, 29 фахівців у галузі спортивно-оздоровчого туризму, які представляли туристичну компанію "4 сторони" м. Києва, молодіжно-підлітковий клуб альпіністів та скелелазів м. Києва, базу відпочинку "Над Стрипою" Бучацького району, Тернопільської обл.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах; визначено структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму (мотиваційний, когнітивний, креативно-діяльнісний, рефлексивний); з'ясовано критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах;

- *уточнено* сутність поняття "професійна компетентність майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму";

- *подальшого розвитку набули* теоретичні положення щодо системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів до формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається тим, що розроблено і впроваджено у навчально-виховний процес підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму *комплекс навчально-методичних матеріалів*, до якого увійшли: *навчальні програми* з дисциплін "Університетська освіта", "Організація спортивно-оздоровчого туризму", "Спортивна анімація", навчальна програма навчально-туристської практики з дисципліни "Спортивний туризм"; *тестові завдання* зі спортивного та оздоровчого туризму, зі спортивної анімації; *комп'ютерна програма* "ССК: тестування майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму щодо їх професійної компетентності" (у співавторстві з Л. П. Сущенко, Г. Б. Кошеленком, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 27823 від 25.02.2009, видане Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України) для викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Матеріали дослідження покладені в основу науково-методичного забезпечення організації процесу підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Розроблені матеріали можуть використовуватися викладачами вищих навчальних закладів для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищій школі, а також у системі післядипломної освіти з метою підвищення рівня кваліфікації фахівців сфери спортивно-оздоровчого туризму.

Впровадження результатів дослідження. Основні положення, висновки та рекомендації щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму впроваджено в систему підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму Київського університету туризму, економіки і права (довідка № 05-01-04/у від 13.01.2010 р.), Запорізького національного університету (довідка № 01-25/35 від 04.06.2009 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 460 від 22.06.2009 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 156-н від 16.06.2010 р.).

Особистий внесок автора полягає у розробці 55 запитань для методичної розробки "Спортивний та оздоровчий туризм: тестові завдання", написаних у співавторстві з В. Д. Дехтярем і Л. П. Сущенко; у розробці 38 запитань до першого модулю "Загальні аспекти спортивної анімації" у виданні

"Спортивна анімація: тестові завдання", написаних у співавторстві з В. Д. Дехтярем і Л. П. Сущенко; у розробці третього модулю "Методика організації спортивного і спортивно-оздоровчого туризму" у навчальній програмі "Організація спортивно-оздоровчого туризму", написаній у співавторстві з С. П. Фокіним; в аналізі результатів дослідження у статті, написаній у співавторстві з Л. П. Сущенко.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на *міжнародних науково-практичних конференціях:* "Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи" (Дрогобич, 2005), "Проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму і краєзнавства в закладах освіти" (Переяслав-Хмельницький, 2006), "Роль фізичної культури як вагомого фактора покращення стану здоров'я населення і модифікації стилю життя" (Івано-Франківськ, 2006), "Практика сучасного туризму: соціальна та економічна ефективність" (Київ, 2008), "Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту і туризму" (Запоріжжя, 2009), "Спорт, духовность и гуманизм в современном мире" (Донецьк, 2009); *Всеукраїнській науково-практичній конференції* "Актуальні питання фізичного виховання, спорту та здоров'я студентської молоді" (Бердянськ, 2011); *обласній науково-практичній конференції* "Теорія та методика навчання: "Фізична культура і спорт" (Київ, 2006); на засіданнях *круглого столу* "Спортивний та спортивно-оздоровчий туризм: концепції та термінологічно-понятійний апарат" (Київ, 2006); на *підсумкових науково-практичних конференціях* факультету "Туризму, готельного та ресторанного бізнесу" Київського університету туризму, економіки і права: "Педагогічний процес підготовки фахівців для сфери туризму як феномен творчості" (Київ, 2005), "Інноваційні підходи в підготовці фахівців сфери туризму" (Київ, 2008); на *аспірантських читаннях*: "Праксеологічні критерії та виміри туризму" (Київ, 2009), "Праксеологічні проблеми туризму в Україні" (Київ, 2010) та на засіданнях кафедри фізичного виховання і спортивного туризму Київського університету туризму, економіки і права.

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено в 14 наукових та науково-методичних публікаціях автора, а саме: у 2 тестових завданнях, у 3 навчальних програмах, у 5 статтях у наукових фахових виданнях, у 4 тезах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (266 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації – 264 сторінки (основна частина – 167 сторінок). Робота містить 36 таблиць, 24 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовані актуальність обраної теми і доцільність її наукової

розробки, визначені мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрита його наукова новизна, практичне значення, відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **"Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах як психолого-педагогічна проблема"** охарактеризовано основні поняття дослідження; визначено структуру професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму; проаналізовано сучасний стан формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Аналіз наукових праць вчених (А. П. Конох, С. П. Фокін, Ю. В. Щур і О. Ю. Дмитрук) свідчить про те, що *спортивно-оздоровчий туризм* розглядається як специфічний вид рекреаційної діяльності у сполученні з елементами спортивного туризму й туристського потенціалу регіону, в якому відбувається подорож, за умови, що фізичне навантаження не перевищує потенційні можливості індивіда (А. П. Конох); специфічний вид туристсько-рекреаційної діяльності, головною формою якої є похід (подорож) або туристський табір, ці види діяльності спрямовані на відновлення фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення туристських знань, умінь та навичок, активний відпочинок, рекреацію, підготовку туристів до спортивних походів та змагань (С. П. Фокін); передбачає подолання маршруту активним способом, тобто без використання механічних транспортних засобів, покладаючись лише на свої власні сили (Ю. В. Щур і О. Ю. Дмитрук).

У дисертації поняття *"професійна компетентність майбутнього фахівця із спортивно-оздоровчого туризму"* розглядається як інтегративна характеристика професійних якостей особистості студента, що відображає його ставлення до туристської діяльності, рівень знань, умінь та навичок, індивідуальні здібності для її здійснення, організації та проведення спортивно-оздоровчих програм з метою відновлення фізичних і психічних сил людини.

У процесі дослідження визначені структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму: *мотиваційний* компонент передбачає наявність у студентів мотивації до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму та мотивації на досягнення успіху у професії, інтересу до процесу навчання; *когнітивний* компонент передбачає наявність у студентів професійно орієнтованих знань зі спортивно-оздоровчого туризму; *креативно-діяльнісний* компонент передбачає наявність у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, наявність творчого потенціалу; *рефлексивний* компонент передбачає наявність у студентів самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей.

До спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, нами віднесено: уміння в'язати вузли, уміння

долати перешкоди, уміння підніматися та спускатися по мотузці, уміння орієнтуватися на місцевості, уміння працювати з картою та компасом, уміння облаштовувати бівак, навички різноманітних переправ, скелелазіння, навички страховки й самостраховки, навички надання першої допомоги та транспортування постраждалих.

Відповідно до структурних компонентів професійної компетентності визначені та обґрунтовані *критерії* сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, що відображають: ступінь сформованості мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму; ступінь оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями зі спортивно-оздоровчого туризму; ступінь сформованості у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму та ступінь сформованості їхнього творчого потенціалу; ступінь сформованості у студентів здатності до самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей.

Високий рівень сформованості професійної компетентності у майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму характеризується чітким уявленням про майбутню професійну діяльність у галузі спортивно-оздоровчого туризму та сильною умотивованістю на досягнення успіху у професії, постійним інтересом до процесу навчання і активною позицією; здобуттям ґрунтовних професійно орієнтованих знань зі спортивно-оздоровчого туризму; наявністю у студентів повного спектру спеціальних умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, розвиненого творчого потенціалу; яскраво вираженою здатністю до самооцінки та критичністю стосовно особистісних якостей.

Середній рівень сформованості професійної компетентності у майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму характеризується достатнім уявленням про майбутню професійну діяльність у галузі спортивно-оздоровчого туризму та хиткістю мотивації на досягнення успіху у професії, помірною цікавістю до процесу навчання; окремими професійно орієнтованими знаннями зі спортивно-оздоровчого туризму; неяскраво вираженими спеціальними уміннями та навичками, необхідними для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, недостатньо реалізованим творчим потенціалом; заниженою самооцінкою та слабою критичністю стосовно особистісних якостей.

Низький рівень сформованості професійної компетентності у майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму характеризується обмеженим уявленням про майбутню професійну діяльність у галузі спортивно-оздоровчого туризму та слабою мотивацією на досягнення успіху у професії, відсутністю інтересу до процесу навчання; фрагментарністю професійно орієнтованих знань зі спортивно-оздоровчого туризму; недостатнім обсягом спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-

оздоровчого туризму, відсутністю творчого потенціалу; невідповідною самооцінкою і відсутністю критичності стосовно особистісних якостей.

Результати дослідження підтвердили актуальність і доцільність розробки обраної теми дослідження. Опитування 389 студентів вищих навчальних закладів показало, що теоретично підготовлені до професійної діяльності у галузі туризму 12,12% студентів, сформовані навички професійної діяльності у галузі туризму у 14,95% студентів, задоволені наявною науково-методичною літературою щодо професійної підготовки фахівців із обраної спеціальності 22,1% студентів, задоволені наявністю спеціального спортивного інвентарю, необхідного для оволодіння майбутньою спеціальністю у галузі спортивно-оздоровчого туризму 25,9% студентів, вважають доцільним підвищувати рівень своєї професійної компетентності в умовах вищих навчальних закладів 55,03% студентів, задоволені рівнем проведення практики з майбутньої спеціальності 41,77% студентів (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл студентів вищих навчальних закладів, опитаних щодо задоволеності рівнем проведення практики з майбутньої спеціальності (%)

1 – ЗНУ;
2 – КДПУ імені В. Винниченка;
3 – КУТЕП;
4 – ЛДУФК;
5 – П-ХДПУ імені Г. Сковороди.

Анкетування 52 викладачів вищих навчальних закладів свідчить про те, що володіють необхідними знаннями для здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму 54,89% викладачів, володіють необхідними навичками для здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму 50,49% викладачів, використовують інноваційні технології у навчальному процесі підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму 23,42% викладачів, забезпечені науково-методичною літературою щодо професійної підготовки фахівців у галузі спортивно-оздоровчого туризму 38,5% викладачів, використовують ділові ігри у процесі викладання професійно

орієнтованих дисциплін 17,26% викладачів, задоволені наявністю спеціального спортивного інвентарю, необхідного для проведення практичних занять 15,12% викладачів, вважають доцільним підвищувати рівень своєї професійної компетентності 38,28% викладачів (рис. 2).

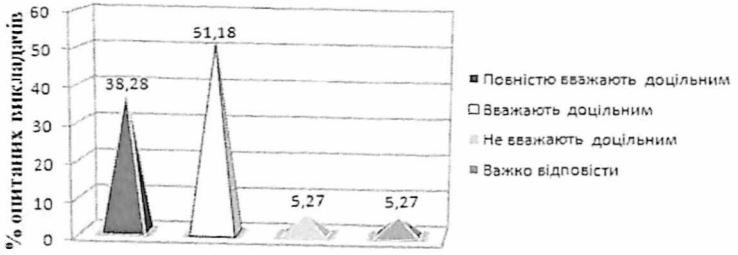

Рис. 2. Розподіл викладачів вищих навчальних закладів, опитаних щодо необхідності підвищувати рівень своєї професійної компетентності (%)

Опитування 29 фахівців у галузі спортивно-оздоровчого туризму показало, що 24,14% фахівців вважають, що студенти підготовлені до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, 44,83% фахівців вважають, що студенти володіють знаннями для майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, 31,03% фахівців вважають, що студенти володіють навичками для майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму.

Отже, процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах потребує вдосконалення.

У другому розділі **"Зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах"** подана розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах; з'ясовані зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах; розглянуто організацію педагогічного експерименту; проаналізовані результати педагогічного експерименту.

У розділі розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах, яка містить у собі систему взаємопов'язаних елементів, що при створенні організаційно-педагогічних умов забезпечують досягнення головної мети, а саме: формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах (рис. 3).

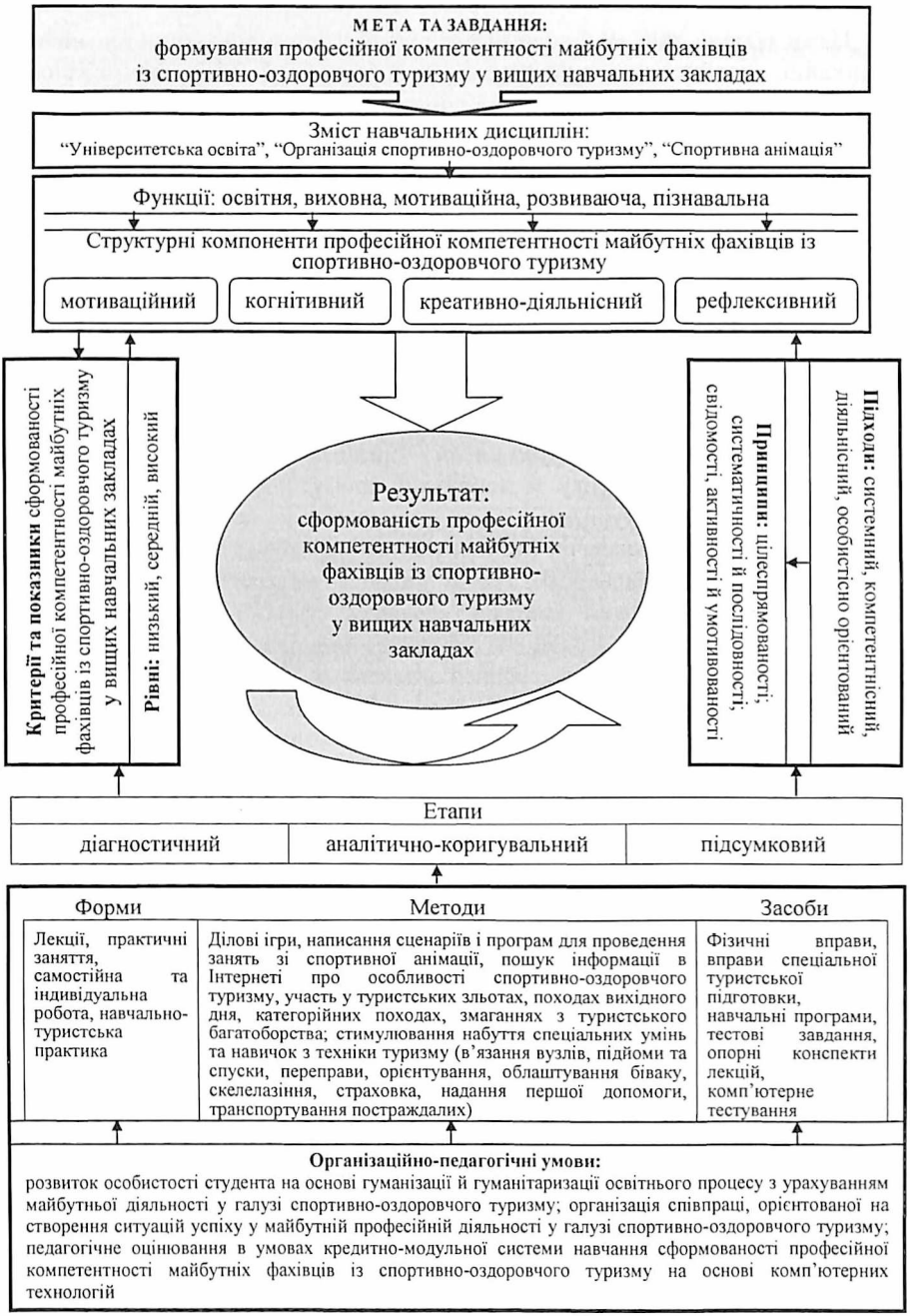

Рис. 3. Модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах

Нами обрано такі методологічні підходи (системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований) та принципи (цілеспрямованості; систематичності й послідовності; свідомості, активності й умотивованості) формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

У дослідженні визначено *організаційно-педагогічні умови* формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму. *Перша умова* – розвиток особистості студента на основі гуманізації й гуманітаризації освітнього процесу з урахуванням майбутньої діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму – була спрямована на формування у студентів здатності до сприйняття ціннісної інформації про об'єкт вивчення, прагнення до його подальшого дослідження і самостійного оцінювання; на розвиток творчих здібностей і критичного мислення студентів; на особистісне й професійне самовизначення. *Друга умова* – організація співпраці, орієнтованої на створення ситуацій успіху у майбутній професійній діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму – була спрямована на забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів, що передбачала здійснення їхньої ефективної сумісної діяльності. *Третя умова* – педагогічне оцінювання в умовах кредитно-модульної системи навчання сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму на основі комп'ютерних технологій – здійснювалася у процесі впровадження комп'ютерної програми "ССК: тестування майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму щодо їх професійної компетентності", розробленої автором у співавторстві.

Для проведення педагогічного експерименту нами здійснено *добір та модифікацію* методик, а саме: тест "Опитувальник для оцінки мотивації до досягнення мети – до успіху (за Т. Елерсом)" (для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента); тестові завдання зі спортивно-оздоровчого туризму, розроблені автором у співавторстві з Л. П. Сущенко (для визначення рівня сформованості когнітивного компонента); тест на виявлення рівня сформованості творчого потенціалу (за Т. М. Потапенком), контрольні запитання та практичні завдання (для визначення рівня сформованості креативно-діяльнісного компонента); тест на виявлення рівня самооцінки В. Ю. Лівщиця (для визначення рівня сформованості рефлексивного компонента).

У педагогічному експерименті брали участь студенти набору 2005 року. Експериментальну групу (46 осіб) складали студенти Київського університету туризму, економіки і права, а контрольну групу (42 особи) – студенти Запорізького національного університету.

Студенти контрольної групи навчалися за традиційною методикою викладання дисциплін, процес навчання студентів експериментальної групи супроводжувався впровадженням моделі формування професійної

компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Вірогідність результатів педагогічного експерименту встановлювалася за допомогою t-критерію Стьюдента.

Дані експериментальної роботи свідчать, що всі показники сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у студентів експериментальної групи вищі, ніж у студентів контрольної групи (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму (%)

Рівень	Мотиваційний компонент		Когнітивний компонент		Креативно-діяльнісний компонент		Рефлексивний компонент	
	Педагогічний експеримент							
	конст. етап	форм. етап	конст. етап	форм. етап	конст. етап	форм. етап	конст. етап	форм. етап
	Експериментальна група, n=46							
Високий	4,35	30,43	6,52	30,43	4,35	26,09	4,35	19,57
Середній	50	65,22	47,83	56,53	45,65	65,21	34,78	58,7
Низький	45,65	4,35	45,65	13,04	50	8,7	60,87	21,73
	Контрольна група, n=42							
Високий	4,76	16,67	9,52	11,91	4,76	16,67	4,76	7,14
Середній	52,38	54,76	54,76	57,14	54,76	57,14	21,43	40,48
Низький	42,86	28,57	35,72	30,95	40,48	26,19	73,81	52,38

Результати педагогічного експерименту свідчать, що в експериментальній групі на констатувальному етапі педагогічного експерименту *високий рівень* сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму мали 4,89% студентів, *середній рівень* – 44,57% студентів, *низький рівень* – 50,54% студентів, на формувальному етапі педагогічного експерименту *високий рівень* мали 26,63% студентів, *середній рівень* – 61,42% студентів, *низький рівень* – 11,96% студентів.

У контрольній групі на констатувальному етапі педагогічного експерименту *високий рівень* сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму мали 5,95% студентів, *середній рівень* – 45,83% студентів, *низький рівень* – 48,22% студентів, на формувальному етапі педагогічного експерименту *високий рівень* мали 13,1% студентів, *середній рівень* – 52,38% студентів, *низький рівень* – 34,52% студентів (рис. 4).

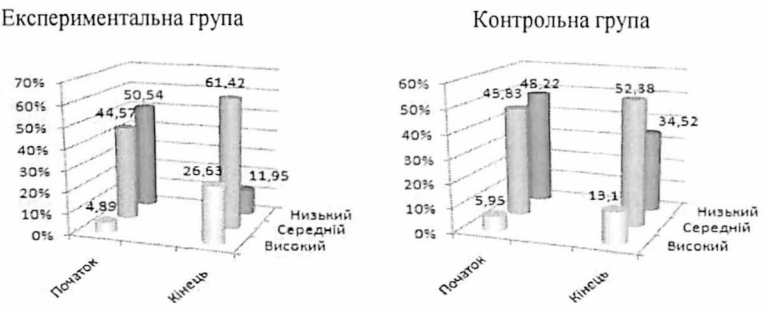

Рис. 4. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у експериментальній і контрольній групах (%)

Факторний аналіз експериментальних даних показав, що на формувальному етапі педагогічного експерименту в експериментальній групі найбільш значущими були креативно-діяльнісний і когнітивний компоненти – 31,42% дисперсії даних, які згрупувалися у перший найбільш вагомий фактор. Креативно-діяльнісний компонент пояснює 13,87% дисперсії у факторі, а когнітивний – 17,54% дисперсії даних, що показує його більший внесок у значимість першого фактора і підтверджує більшу значущість цього компонента. У контрольній групі на формувальному етапі педагогічного експерименту значущих компонентів відносно кожного не виявлено.

На основі аналізу отриманих результатів нами з'ясовано, що всі показники сформованості професійної компетентності у студентів експериментальної групи вищі, ніж у студентів контрольної групи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснене теоретичне узагальнення й нове вирішення актуальної проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. Узагальнення результатів дослідження стало підґрунтям для таких висновків:

1. Аналіз науково-педагогічної та фахової літератури засвідчив, що проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму є актуальною та доцільною тому, що у сучасний період незалежній українській державі особливо потрібні фахівці, які б відповідали вимогам суспільства щодо їхньої працездатності, фізичної підготовленості, психічної та емоційної стійкості, які б володіли необхідним рівнем спеціальних знань, умінь та навичок, здатних виховувати молоде покоління здоровим, свідомо і творчо застосовувати свій розумовий та діяльнісний потенціал, самостійно приймати вірні рішення у нестандартних

ситуаціях, пов'язаних з діяльністю у галузі спортивно-оздоровчого туризму.

2. "Професійна компетентність майбутнього фахівця із спортивно-оздоровчого туризму" розглядається як інтегративна характеристика професійних якостей особистості студента, що відображає його ставлення до туристської діяльності, рівень знань, умінь та навичок, індивідуальні здібності для її здійснення, організації та проведення спортивно-оздоровчих програм з метою відновлення фізичних і психічних сил людини.

3. Визначено структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму: мотиваційний компонент передбачає наявність у студентів мотивації до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму та мотивації на досягнення успіху у професії, інтересу до процесу навчання; когнітивний компонент передбачає наявність у студентів професійно орієнтованих знань зі спортивно-оздоровчого туризму; креативно-діяльнісний компонент передбачає наявність у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму, наявність творчого потенціалу; рефлексивний компонент передбачає наявність у студентів самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей.

4. Визначено критерії сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму, що відображають: ступінь сформованості мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму; ступінь оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями зі спортивно-оздоровчого туризму; ступінь сформованості у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму та ступінь сформованості їхнього творчого потенціалу; ступінь сформованості у студентів здатності до самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей. Рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму обрано низький, середній, високий.

5. Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму збільшилась кількість студентів експериментальної групи, які мають високий і середній рівні сформованості професійної компетентності за всіма критеріями. Так, на формувальному етапі педагогічного експерименту збільшилась кількість студентів з *високим рівнем* за критерієм сформованості мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 26,08% і в контрольній групі – на 11,91%; за критерієм оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями із спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 23,91% і в контрольній групі – на 2,39%; за критерієм сформованості у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній

групі – на 21,74% і в контрольній групі – на 7,15%; за критерієм сформованості у студентів творчого потенціалу в експериментальній групі – на 21,74% і в контрольній групі – на 11,91%; за критерієм сформованості у студентів здатності до самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей в експериментальній групі – на 15,22% і в контрольній групі – на 2,38%.

Збільшилась кількість студентів із *середнім рівнем* за критерієм сформованості мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 15,22% і в контрольній групі – на 2,38%; за критерієм оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями із спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 8,7% і в контрольній групі – на 2,38%; за критерієм сформованості у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 6,52% і в контрольній групі – на 9,52%; за критерієм сформованості у студентів творчого потенціалу в експериментальній групі – на 19,56% і в контрольній групі – на 2,38%; за критерієм сформованості у студентів здатності до самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей в експериментальній групі – на 23,92% і в контрольній групі – на 19,05%.

Зменшилась кількість студентів з *низьким рівнем* за критерієм сформованості мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 41,3% і в контрольній групі – на 14,29%; за критерієм оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями із спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 32,61% і в контрольній групі – на 4,77%; за критерієм сформованості у студентів спеціальних умінь та навичок, необхідних для діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму в експериментальній групі – на 28,26% і в контрольній групі – на 16,67%; за критерієм сформованості у студентів творчого потенціалу в експериментальній групі – на 41,30% і в контрольній групі – на 14,29%; за критерієм сформованості у студентів здатності до самооцінки та критичності стосовно особистісних якостей в експериментальній групі – на 39,13% і в контрольній групі – на 21,43%.

6. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах, яка містить у собі систему взаємопов'язаних елементів, що при створенні організаційно-педагогічних умов забезпечують досягнення головної мети, а саме: формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. Визначено і розкрито зміст організаційно-педагогічних умов (розвиток особистості студента на основі гуманізації й гуманітаризації освітнього процесу з урахуванням майбутньої діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму; організація співпраці,

орієнтованої на створення ситуацій успіху у майбутній професійній діяльності у галузі спортивно-оздоровчого туризму; педагогічне оцінювання в умовах кредитно-модульної системи навчання сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму на основі комп'ютерних технологій) формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму. Результатом є сформованість професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

7. Розроблено і впроваджено у навчально-виховний процес підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму комплекс навчально-методичних матеріалів, до якого ввійшли: навчальні програми, тестові завдання, комп'ютерна програма "ССК".

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх завдань щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у застосуванні мультимедійних навчальних засобів у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

Навчально-методичні матеріали

1. Навчальна програма з дисципліни "Організація спортивно-оздоровчого туризму" / Укладачі : С. П. Фокін, Н. С. Сударєва. — К. : КУТЕП, 2006. — 31 с.

2. Навчальна програма з дисципліни "Спортивна анімація" / Укладач : Н. С. Сударєва. — К. : КУТЕП, 2006. — 12 с.

3. Навчальна програма навчально-туристської практики з дисципліни "Спортивний туризм" / Укладачі : В. Д. Дехтяр, Н. С. Сударєва, Т. В. Трачук-Афанасьєва. — К. : КУТЕП, 2008. — 18 с.

4. Спортивна анімація : тестові завдання / В. Д. Дехтяр, Н. С. Сударєва, Л. П. Сущенко. — К. : Видавництво "КУТЕП", 2007. — 48 с.

5. Спортивний та оздоровчий туризм : тестові завдання / В. Д. Дехтяр, Н. С. Сударєва, Л. П. Сущенко. — К. : Видавництво "КУТЕП", 2006. — 36 с.

Статті у наукових фахових виданнях

6. Сударєва Н. С. Деякі чинники формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал / за ред. С. С. Єрмакова. — Харків : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2009. — № 10. — С. 245–248.

7. Сударєва Н. С. Основні аспекти підготовки майбутніх фахівців зі спортивного та оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Гуманітарний вісник

державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" : [науково-теоретичний збірник] Спеціальний випуск : Педагогіка. — Тернопіль : Видавництво "Астон", 2006. — С. 148–155.

8. Сударєва Н. С. Оздоровчий напрям у професійній підготовці майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [наук. монографія] / за ред. С. С. Єрмакова. — Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2006. — № 4. — С. 179–180.

9. Сударєва Н. С. Педагогічні особливості формування професійної компетентності майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. — (Серія педагогічних та історичних наук). — Випуск LXXII (72). — С. 214–219.

10. Сударєва Н. С. Структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Наукові записки : [збірник наукових праць] / М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. — (Серія педагогічних та історичних наук). — Випуск LXXXII (82). — С. 196–203.

Матеріали науково-практичних конференцій

11. Сударєва Н. С. Вимоги до компетентності майбутнього фахівця зі спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва, Л. П. Сущенко // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи : матеріали ІІІ Міжнародної конференції (Дрогобич, 2-3 червня 2005 р.) : [монографія] / за заг. ред. М. Лук'янченка, Ю. Шкребтія, Е. Боляха, А. Матвєєва. — Дрогобич : КОЛО, 2005. — С. 434–437.

12. Сударєва Н. С. Когнітивний компонент професійної компетентності майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 15-16 жовтня 2009 р.) : тези доповідей / редкол. : В. М. Огаренко та ін. — Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. — С. 112–113.

13. Сударєва Н. С. Модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах / Н. С. Сударєва // Актуальні питання фізичного виховання, спорту та здоров'я студентської молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 15-17 червня 2011 р.) / гол. ред. С. Г. Кушнірюк . — Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2011. — С. 45–50.

14. Сударєва Н. С. Формування мотивації до майбутньої професійної

діяльності фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму / Н. С. Сударєва // Практика сучасного туризму : соціальна та економічна ефективність : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14 жовтня 2008 р.) / редкол. : Федорченко В. К. (голова) — К. : КУТЕП, 2009. — С. 372–376.

АНОТАЦІЇ

Сударєва Н. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2011.

Дисертацію присвячено проблемі формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

У результаті дослідження вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах; визначено структурні компоненти професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму (мотиваційний, когнітивний, креативно-діяльнісний, рефлексивний); з'ясовано критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Уточнено сутність поняття "професійна компетентність майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму".

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів до формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутні фахівці із спортивно-оздоровчого туризму, вищі навчальні заклади.

Сударева Н. С. Формирование профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму в высших учебных заведениях. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2011.

Диссертация посвящена проблеме формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному

туризму в высших учебных заведениях.

Профессиональная компетентность будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму рассматривается как интегративная характеристика профессиональных качеств личности студента, которая отображает его отношение к туристской деятельности, уровень знаний, умений и навыков, индивидуальных способностей для ее осуществления, организации и проведения спортивно-оздоровительных программ с целью восстановления физических и психических сил человека.

В результате исследования определены структурные компоненты профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму: *мотивационный* компонент предусматривает наличие у студентов мотивации к будущей профессиональной деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма и мотивации на достижение успеха в профессии, интереса к процессу учебы; *когнитивный* компонент предусматривает наличие у студентов профессионально ориентированных знаний по спортивно-оздоровительному туризму; *креативно-деятельностный* компонент предусматривает наличие у студентов специальных умений и навыков, необходимых для деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма, наличие творческого потенциала; *рефлексивный* компонент предусматривает наличие у студентов самооценки и критичности в отношении личностных качеств.

К специальным умениям и навыкам, необходимым для деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма, нами отнесены: умение вязать узлы, умение преодолевать преграды, подъёмы и спуски по верёвке, умение ориентироваться на местности, умение работать с картой и компасом, умение обустраивать бивуак, навыки оказания первой медицинской помощи и транспортировки пострадавших.

Определены и обоснованы критерии сформированности профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму, которые отображают: степень сформированности мотивации студентов к будущей профессиональной деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма; степень усвоения студентами профессионально ориентированных знаний по спортивно-оздоровительному туризму; степень сформированности у студентов специальных знаний и умений, необходимых для деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма и степень сформированности их творческого потенциала; степень сформированности у студентов способности к личной самооценке и критичности в отношении личностных качеств.

Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена модель формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму в высших учебных заведениях, которая содержит в себе систему взаимосвязанных элементов,

обеспечивающих при создании организационно-педагогических условий достижение главной цели, а именно: формирование профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму в высших учебных заведениях.

Организационно-педагогическими условиями формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму нами определены следующие: развитие личности студента на основе гуманизации и гуманитаризации образовательного процесса с учетом будущей деятельности в области спортивно-оздоровительного туризма; организация сотрудничества, ориентированного на создание ситуаций успеха в будущей профессиональной деятельности в сфере спортивно-оздоровительного туризма; педагогическое оценивание в условиях кредитно-модульной системы обучения сформированности профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму на основе компьютерных технологий.

Результатом является сформированность профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму в высших учебных заведениях.

Последующее развитие приобрели теоретические положения касательно системного, компетентностного, деятельностного, личностно ориентированного подходов к формированию профессиональной компетентности будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму в высших учебных заведениях.

Для учебно-воспитательного процесса подготовки будущих специалистов по спортивно-оздоровительному туризму разработан и предложен комплекс учебно-методических материалов, в который вошли учебные программы, тестовые задания, компьютерная программа “ССК”.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущие специалисты по спортивно-оздоровительному туризму, высшие учебные заведения.

Sudareva N. S. Forming of professional competence of future specialists on sport and health tourism in higher educational establishments. – Manuscript.

PH. D. thesis in Pedagogical sciences, on speciality 13.00.04 – Theory and method of professional education. – National pedagogical university named after M. P. Dragomanov. – Kyiv, 2011.

Dissertation is devoted to the problem of forming of professional competence of future specialists on sport and health tourism in higher educational establishments.

As a result of research first worked out, theoretically based and experimented a model of forming of professional competence of future specialists on sport and health tourism in higher educational establishments; structural components (motivational, cognitive, creative and pragmatist, reflexive) of the professional competence of future

specialists on sport and health tourism, criteria, indices and standards of professional competence of future specialists on sport and health tourism in higher educational establishments are determined.

It is specified the essence of concept "professional competence of future specialists on sport and health tourism".

Theorizes on system approach, competency building approach , pragmatist approach and learner-centered approach to the forming of professional competence of future specialists on sport and health tourism in higher educational establishments.

Keywords: professional competence, future specialists on sporting-health tourism, higher educational establishments.